

Latvijas lauksaimniecības produkcijas konkurētspējas attīstības analīze

ZM Lauksaimniecības nozaru attīstības departamenta pasūtīts pētījums

**Danute Jasjko, Andris Miglavs,
Leila Neimane, Edgars Selickis, Evija Leoke, Signe Zvirbule**

Zemkopības ministrijā, 2000.gada 14.decembrī

Latvijas Valsts
agrārās ekonomikas institūts
Latvian State Institute of Agrarian Economics

Darba mērķis un uzdevumi

Darba mērķis

izpētīt Latvijas lauksaimniecības produkcijas ražošanas konkurētspēju un tās attīstību pie atšķirīgiem pasaules tirgus un nacionālās politikas attīstības scenārijiem, īpaši- ievērojot ES integrācijas aspektus. Īpašie pētījuma objekti: graudaugu, piena, gaļas, ražošana.

Darba uzdevumi:

- ⇒ izanalizēt dažādo **konkurētspējas pētījumu metožu piemērotību mērķa sasniegšanai** nozares attīstības pašreizējā situācijā un ievērojot nepieciešamās informācijas pieejamību
- ⇒ sagatavot pētījumiem **nepieciešamo informācijas bāzi**;
- ⇒ **novērtēt Latvijas ārējās tirdzniecības režīmu ietekmi** uz Latvijas tirdzniecības attīstību ar lauksaimniecības un pārtikas produktiem, kā arī **valsts citu atbalsta pasākumu ietekmi** uz ražošanas un patēriņa procesiem (pirms un pēc Latvijas Republikas iestāšanās Eiropas Savienībā);
- ⇒ novērtēt lauksaimniecības un pārtikas produktu **eksporta- importa samērus** Latvijas pievienošanās un nepievienošanās gadījumos ES;
- ⇒ salīdzināt Latvijas lauksaimniecības pamatnozaru **savstarpējo konkurētspēju**;

Izmantojamās metodes

è Galvenās izmantotās pētījumu metodes:

- ⇒ **analītiski konstruktīvā**- lai izvērtētu valsts ārējās tirdzniecības politikas sektorālo un vektorālo ietekmi, kā arī formulētu sektora attīstības perspektīvos scenārijus
- ⇒ **Ražošanas bruto seguma analīze**– lai novērtētu faktoru atmaksāšanās iespējas dažādiem produktiem pie dažādiem scenārijiem
- ⇒ **Sektora ekonomiskā modelēšana**, izmantojot programmēšanas imitācijas modeli LAPA, (Latvijas Lauksaimniecības Politikas Analīzes (LAPA) modeli, kas izstrādāts, piemērojot Latvijas apstākļiem Somijas lauksaimniecības sektora dinamisko reģionālo modeli DREMFIA)

Darba struktūra

Pamatdaļa

- è 1. Konkurētspējas teorētiskajiem aspektiem, lai parādītu izvēlēto pētījumu metožu vietu kopējā konkurētspējas analīzes sistēmā.
- è 2. Nozīmīgāko konkurētspēju ietekmējošo faktoru kvalitatīvā analīze, sekojot Portera shēmai
- è 3. Ienesīguma analīzes metodes teorētiskie pamatpieņēmumi, un raksturoti iegūtie rezultāti.
- è 4. Sektora attīstības ekonomiski matemātiskās modelēšanas darba rezultāti

Izmantotā informācija

- è Lauksaimniecības ekonomiskais kopaprēķins (LEKA), galvenokārt vidējo rādītāju bāzes fiksēšanai- analizējam sektoru kopumā
- è Apsekojums – 17 saimniecības detalizētas produktu ražošanas ekonomikas izpētei
- è LLKC publicētie Bruto seguma aprēķini
- è ES programmdokumenti – politikas attīstības scenāriju konstruēšanai
- è Latvijas ārējās tirdzniecības dati par 1999.gadu- produktu ārējās tirdzniecības plūsmu analīzei
- è “Ekspertvērtējums” trūkstošajai informācijai

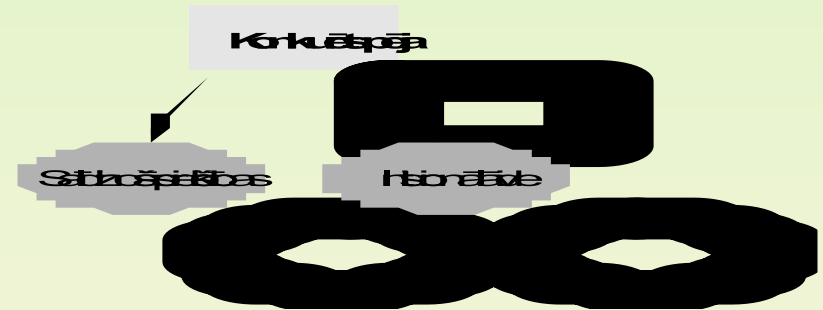
Konkurētspēja un salīdzinošās priekšrocības

*konkurētspēja ir ilgstoša spēja gūt
peļņu un saglabāt noteiktu
tirgus daļu*

Metcalfe, 2000

*konkurētspēja ir ražotāja spēja
piegādāt preces un
pakalpojumus vēlamajā laikā,
vietā, kvalitātē un kvantitātē,
par vēlamu cenu un bez
zaudējumiem*

Freebairn un Frohberg

Darba teorētiskās pamatnostādnes

Konkurences 2 veidi (aspekti):

- ⇒ ∅ konkurenci pašmāju un starptautiskajā tirgū;
- ⇒ ∅ konkurenci ražošanas faktoru tirgū.

Konkurence, pēc definīcijas, ir relatīvs lielums

è Konkurētspējas novērtēšana

- ⇒ Dimensijas: telpiskā, laika, objekta (produkta, ražotāja)

è Konkurētspēju var novērtāt

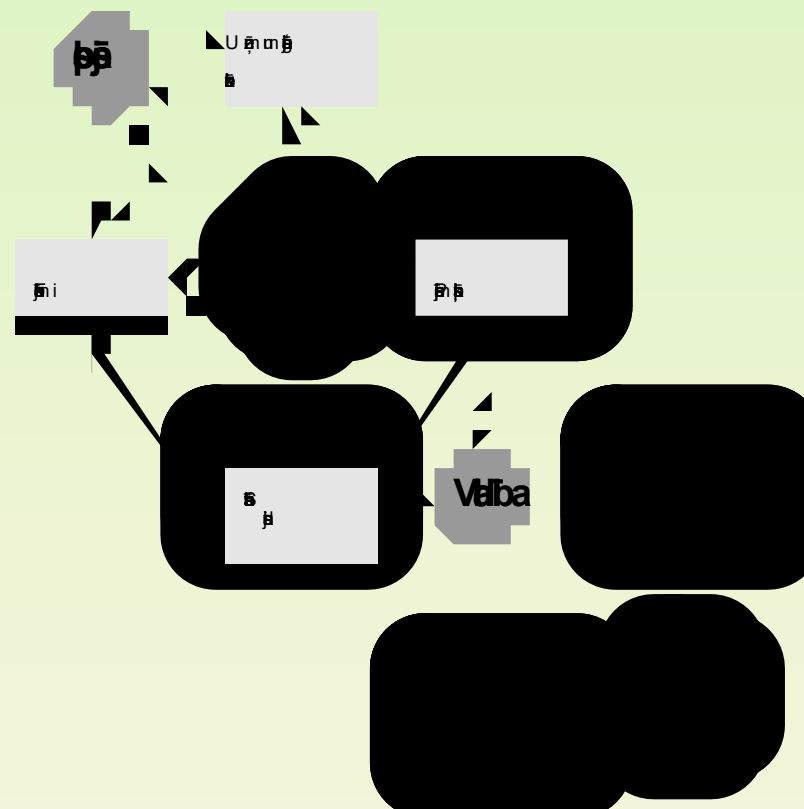
- ⇒ kā faktu (ex-post analīze) vai
- ⇒ kā potenciālu (ex-ante analīze).

è Konkurētspēja ir cieši saistīta ar salīdzinošajām priekšrocībām. Vienīgi konkurētspēja ietver arī tirgus kropļojumu faktoru

Konkurētspēju ietekmējošie faktori (analītiskās dimensijas)

- è Pēc Portera, konkurētspēju ietekmē vairāki faktori:
- ⇒ Faktoru nosacījumi (pieejamība, vērtība, tajā skaitā alternatīvais novērtējums)
 - ⇒ tirgus – pieprasījuma apstākļi (ietilpība, pirktspēja, pieejamība)
 - ⇒ uzņēmumu (ražotāju) struktūra, vadība
 - ⇒ Saistītas nozares

Darba rezultāti- ienesīguma analīze

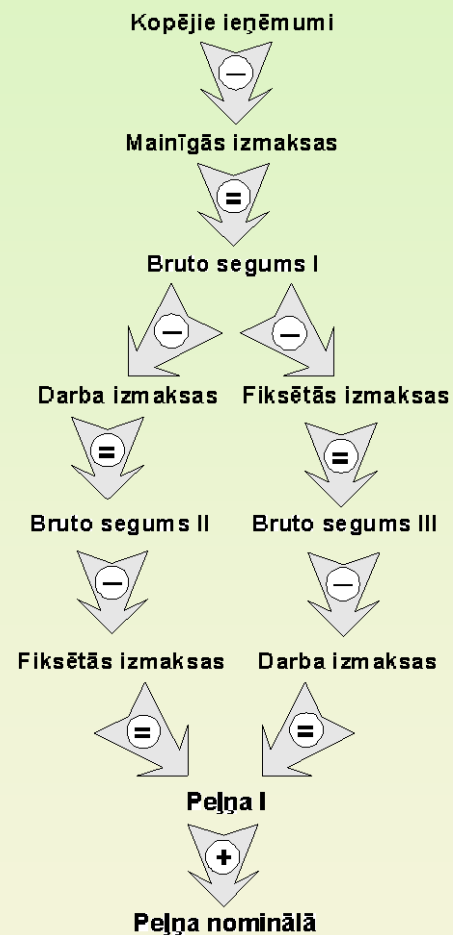
Ieņēmumi – no produktivitāte un
tirgus cenas

Tiešās mainīgas izmaksas-
novērtētas tirgus cenās

Nolietojums- mēģinājums novērtēt
atjaunošanas vērtībā

Kapitāla izmaksas – mēģinājums
novērtēt faktiskajā vērtībā

Darba izmaksas - viss darba
patēriņš ar pieņemto vidējo
novērtējumu Ls 0.60 stundā

Ienesīguma analīze ziemas kviešu ražošanā

Ieņēmumi										
Graudi	T	2,61	61,44	160,36	3,50	215,04	2,61	61,44	160,36	
Kopā ieņēmumi				160,36		215,04			160,36	
Izdevumi										
Mainīgās izmaksas										
Sēkla		230,00		15,62					10,55	
Pašu audzētā	kg	150,00	0,06	9,22	107,00	6,57	101,35	0,06	6,23	
Pirktā	kg	80,00	0,08	6,40	107,00	8,56	54,05	0,08	4,32	
Mēslojums						0,00				
slāpekļa	kg, tīrviela	50,00	0,28	14,00	37,80	10,58	32,81	0,28	9,19	
fosfora	kg, tīrviela	25,00	0,40	10,00	42,20	16,88	8,52	0,40	3,41	
kālija	kg, tīrviela	30,00	0,14	4,20	100,50	14,07	5,96	0,14	0,83	
Pesticīdi	Ls	1,00	5,00	5,00	1,00	5,00	0,86	5,00	4,29	
Degviela	Ls/ha	87,31	0,20	17,46	85,70	17,14	87,17	0,20	17,43	
Kaltēšana	ha	3,50	6,36	22,26	3,50	22,26	3,49	6,36	22,22	
Pārejās izmaksas	Ls	1,00	0,00	0,00				0,00		
Kopā tiešās mainīgās	Ls			88,54		101,07			67,93	
Bruto segums I	Ls			71,82		113,97			92,43	
Darba izmaksas (ieskaitot nodokli)	h	13,92	0,60	8,35	8,50	5,10	5,81	0,60	3,48	
Traktorizmaksas				37,13						
Bruto segums II	Ls			63,47		108,87			88,94	
Bruto segums III	Ls			-44,30		-0,43			27,11	
Fiksētās izmaksas										0,00
Nolietojums	Ls	1,00	41,19	41,19	1,00	40,38	40,38	1,00	16,81	16,81
Remonts un uzturēšana	ha	1,00	13,50	13,50	1,00	13,50	13,50	1,00	13,18	13,18
Zemes nodoklis	ha	1,00	3,18	3,18	1,00	2,28	2,28	1,00	3,23	3,23
Kredītprocenti (istermiņa un ilgtermiņa)	Ls	1,00	53,85	53,85	1,00	53,85	53,85	1,00	29,68	29,68
Apdrošināšana (pamatlīdzekļiem)	Ls	1,00	0,81	0,81	1,00	0,81	0,81	1,00	0,45	0,45
Vadīšanas izmaksas	Ls	1,00	3,59	3,59	1,00	3,58	3,58	1,00	1,98	1,98
Pavisam fiksētās izmaksas	Ls			116,12		114,40			65,32	
Peļņa I	Ls			-52,65		-5,53			23,62	

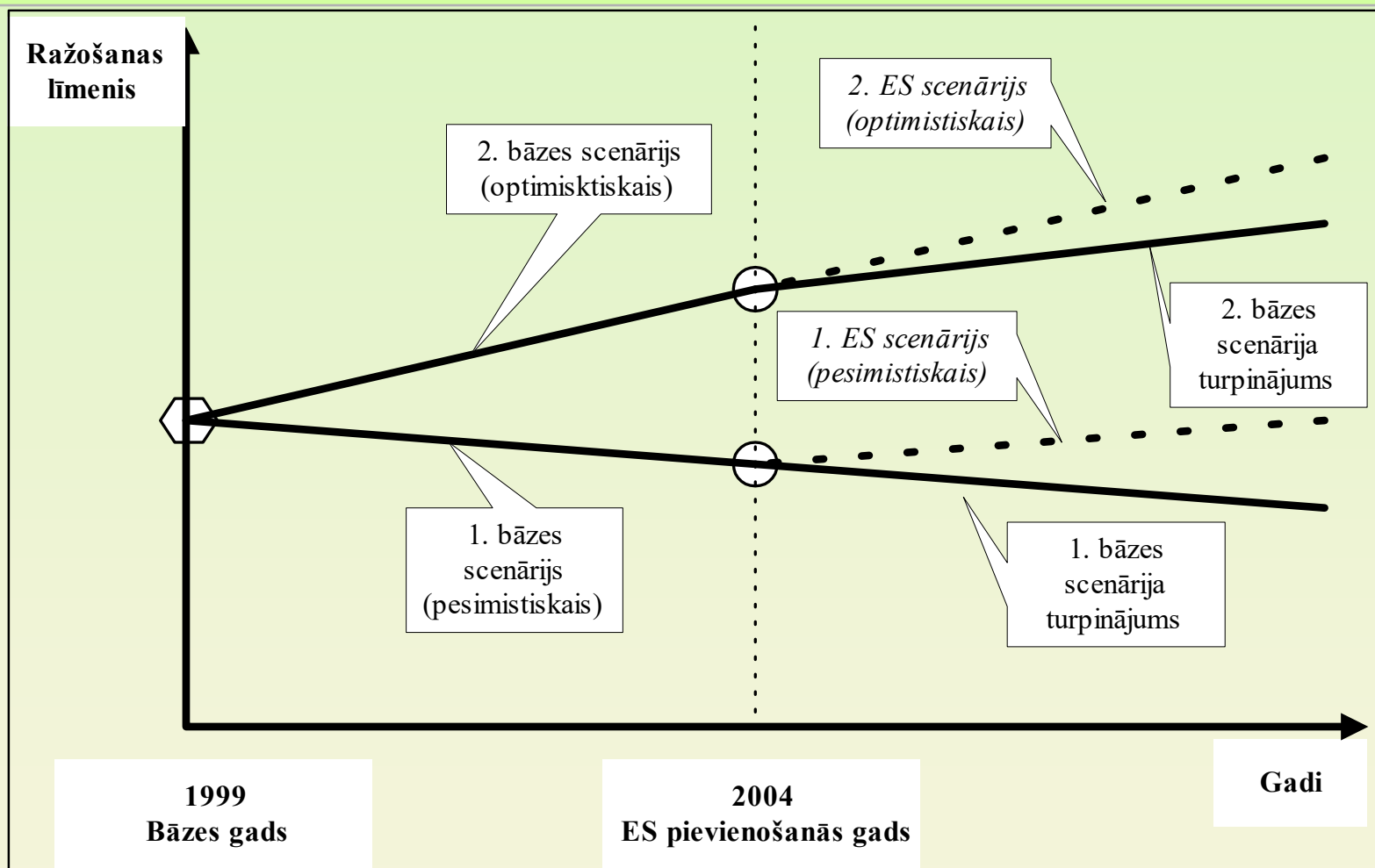

lenesīguma analīzes koprezultāti (1999.gads)

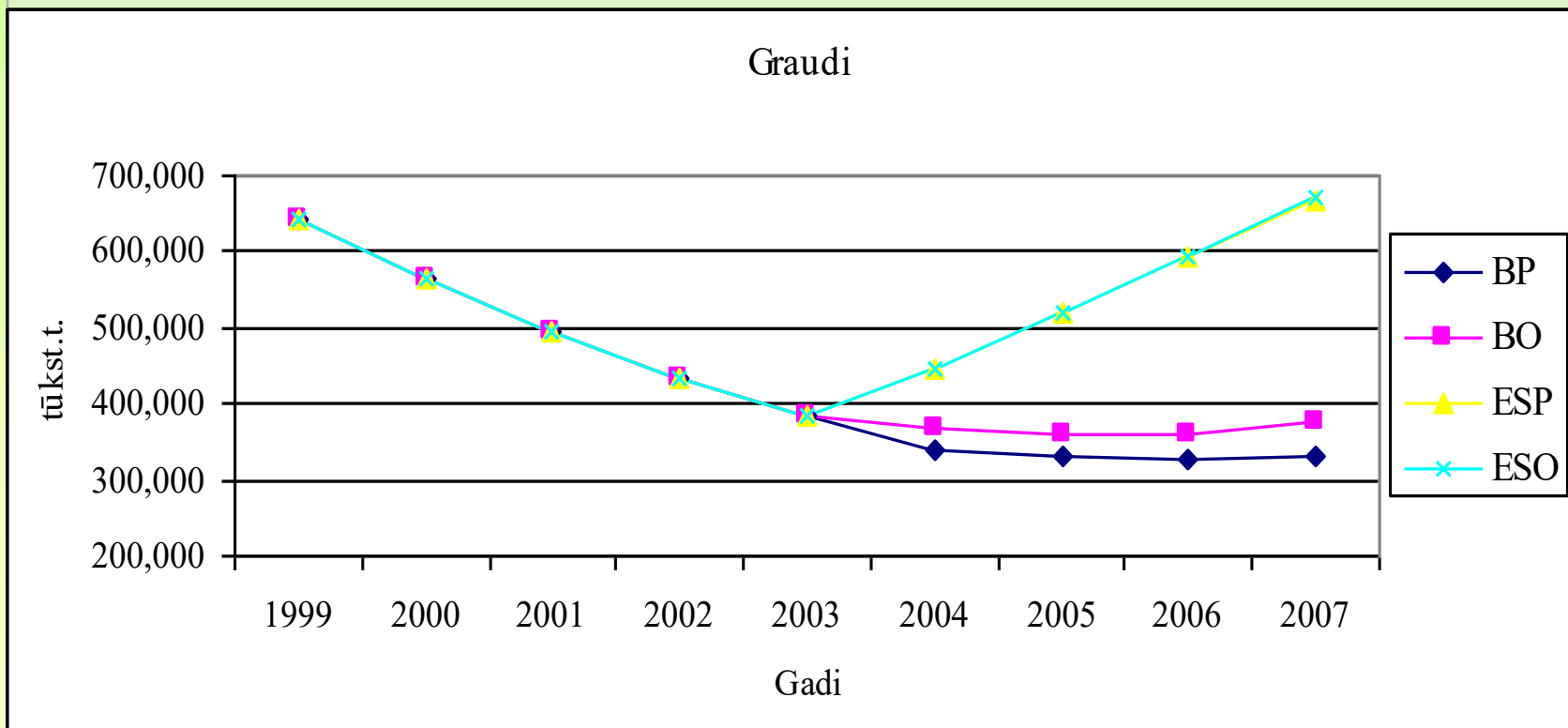
	Cena	Kopējie	Mainīgās	Darba	Fiksētās	Bruto	Bruto		Peļņa I uz	
	LVL/T	ieņēmumi	izmaksas	izmaksas	izmaksas	segums I	segums II	Bruto segums III	Peļņa I	darba vienību
	LVL/ha	LVL/ha	LVL/ha	LVL/ha	LVL/ha	LVL/ha	LVL/ha	LVL/ha	LVL/ha	LVL/h
Augkopība										
Ziemas kvieši	61,44	160,3584	67,92973	3,484713	65,32318	92,42867	88,94395	27,10549	23,62077	11,29733
Vasaras kvieši	61,44	125,3376	68,23526	3,16802	51,60637	57,10234	53,93432	5,495963	2,327943	1,22471
Rudzi	58,59	110,1492	65,76837	3,488948	50,67358	44,38083	40,89188	-6,29275	-9,7817	-4,67271
Mieži	54,82	86,6156	65,70514	3,180365	53,25241	20,91046	17,7301	-32,3419	-35,5223	-18,6154
Auzas	55,12	77,168	63,02247	3,180365	53,25241	14,14553	10,96517	-39,1069	-42,2872	-22,1606
Griķi	98	98	34,37619	2,547059	62,95566	63,62381	61,07675	0,668146	-1,87891	-1,22947
Triticāle	61,23	125,5215	74,54005	3,263629	41,14116	50,98145	47,71782	9,840292	6,576663	3,358564
Rapsis	113,7	204,66	99,12352	3,723205	69,52438	105,5365	101,8133	36,01209	32,28889	14,45389
Kartupeļi	47,13	748,4244	147,4276	154,6182	87,00458	600,9968	446,3786	513,9922	359,374	3,873778
Cukurbietes	20,6	600,078	204,1686	5,054088	61,41188	395,9094	390,8553	334,4975	329,4434	108,6393
Lini	45,7	48,899	90,44504	31,18922	61,40642	-41,546	-72,7353	-102,952	-134,142	-7,16817
Lopkopība										
Slaucamās govīs	80,6	292,6586	190,9066	10,64008	65,91955	101,752	91,11191	35,83245	25,19237	3,946141
Zīdītājgovīs	600	195	257,1802	11,01562	65,91955	-62,1802	-73,1958	-128,1	-139,115	-21,0482
Auzdējamās tele	450	202,5	119,3273	8,261712	42,76935	83,17273	74,91102	40,40338	32,14167	6,484062
Gaļas nobarojumi	500	275	168,1747	5,507808	137,3198	106,8253	101,3175	-30,4945	-36,0023	-10,8943

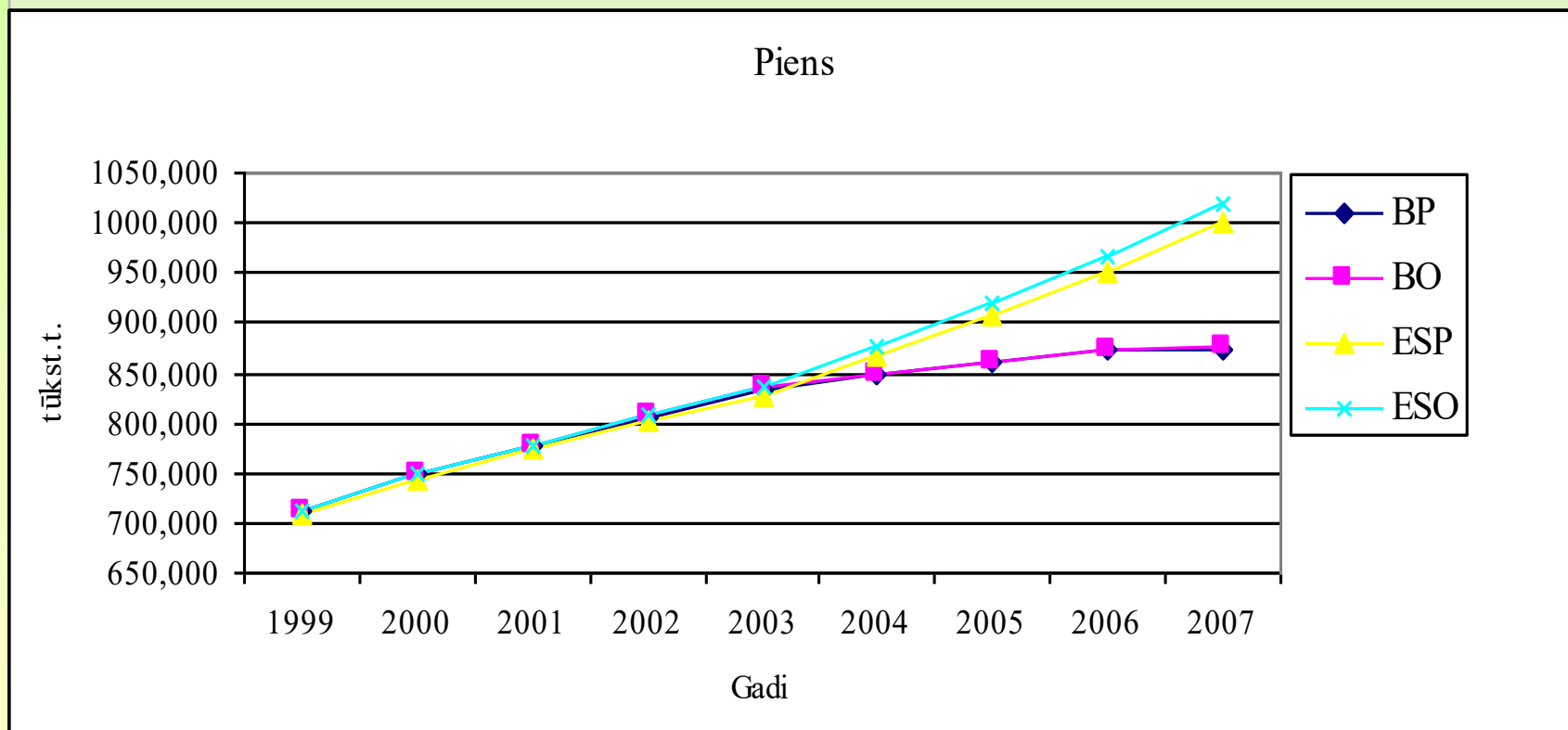
Modelēšanas scenāriji

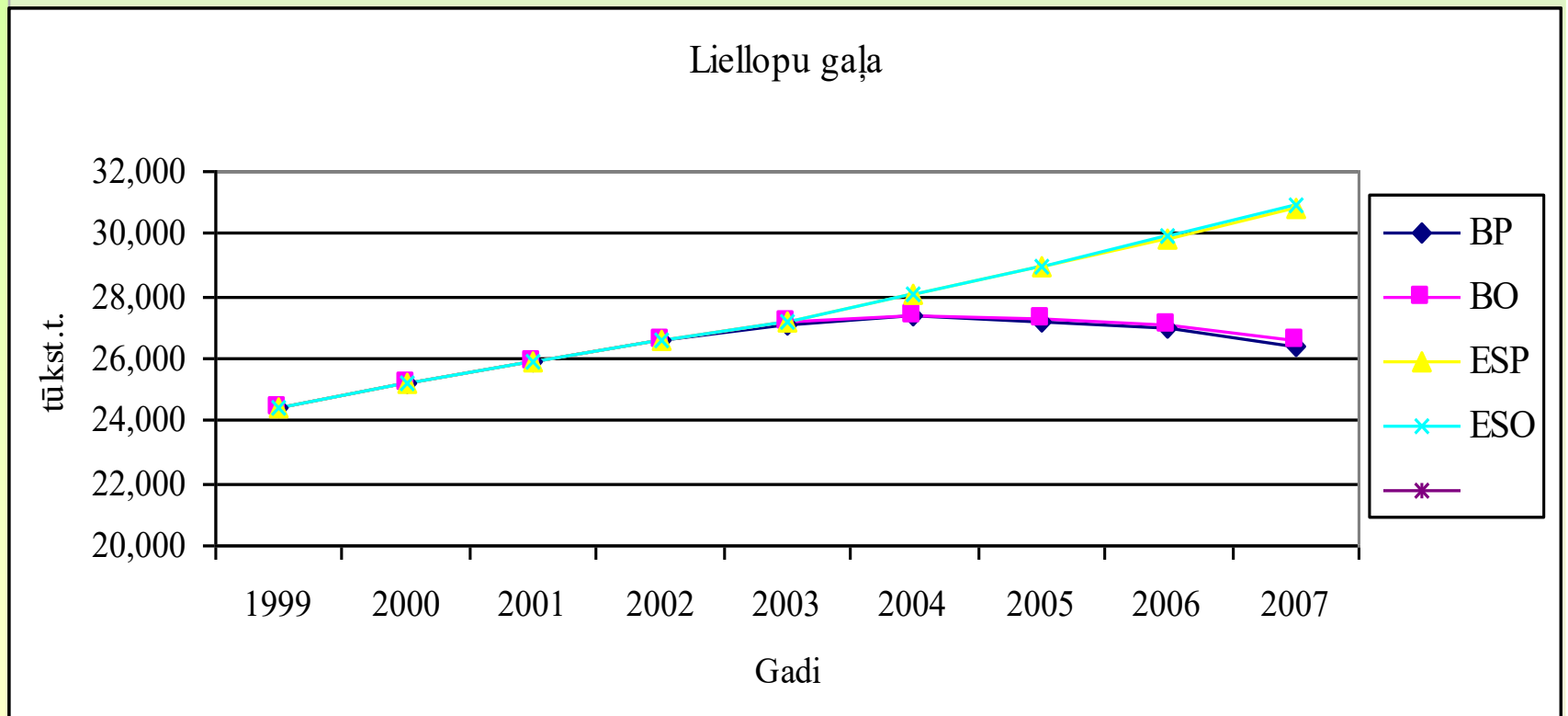
Graudu ražošanas apjomi periodā no 1999. līdz 2007. gadam Latvijā

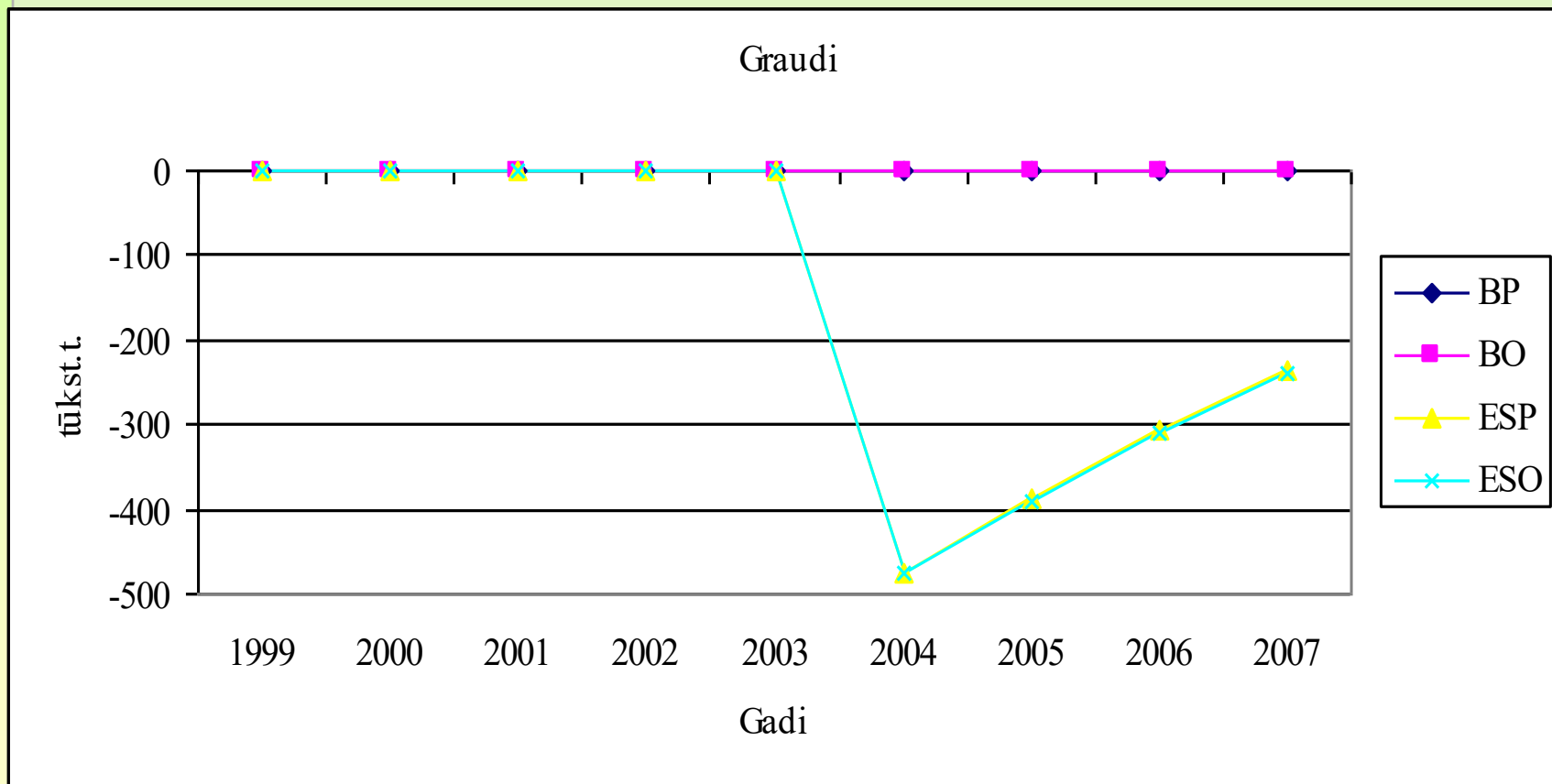
Piena ražošanas apjomi periodā no 1999. līdz 2007. gadam Latvijā

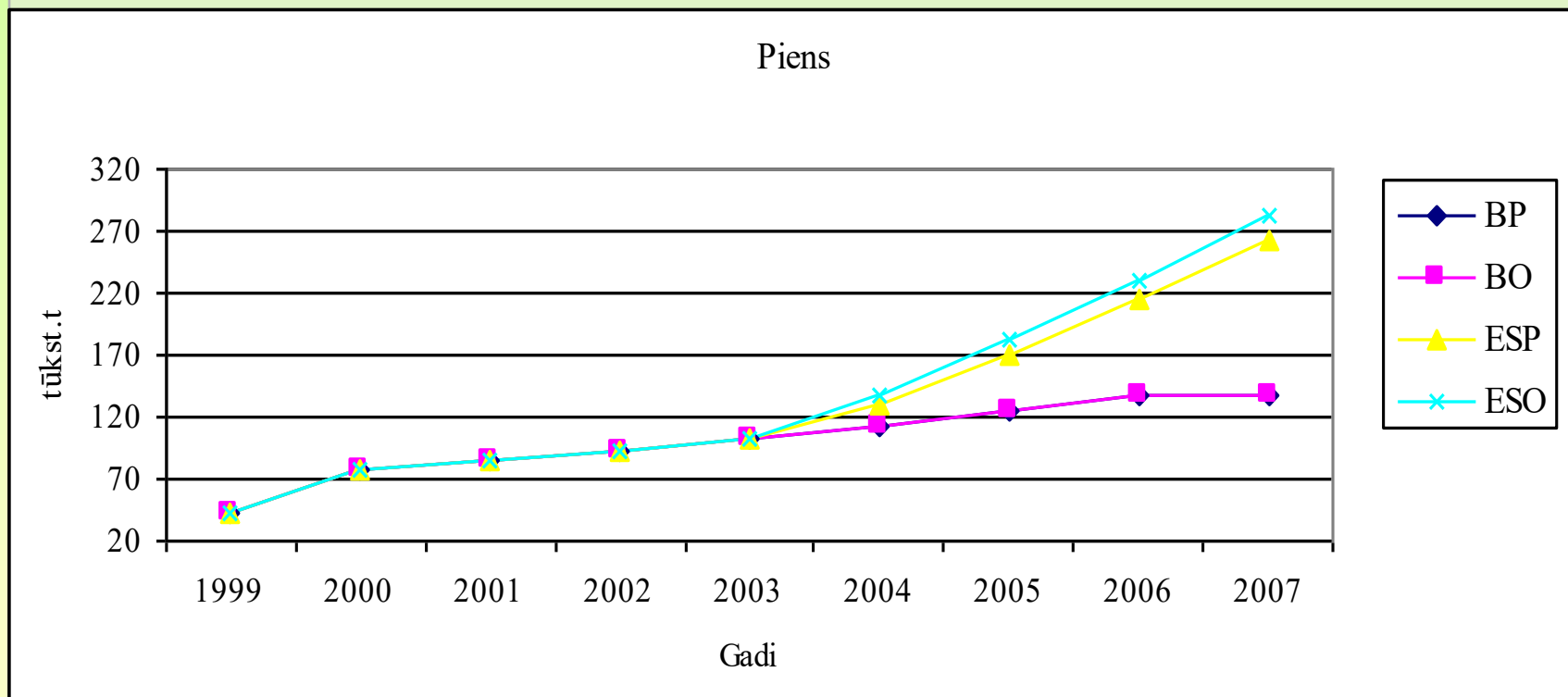
Liellopu gaļas ražošanas apjomi periodā no 1999. līdz 2007. gadam Latvijā

Prognozētais graudu eksporta-importa saldo Latvijas tirdzniecībā ar Eiropas savienību

Prognozētais piena produktu eksporta-importa saldo Latvijas tirdzniecībā ar Eiropas savienību

Prognozētais putnu gaļas eksporta-importa saldo Latvijas tirdzniecībā ar Eiropas savienību

